

Waterkwartier duurzaam in 2050

pilotstudie voor een wijkgerichte aanpak

Inhoud

1	Doel en methode.....	5
2	Kwaliteiten en knelpunten	10
2.1.	Natuurlijke alliantie/ klimaat	10
2.2.	Mens en maatschappij.....	12
2.3.	Occupatie en Netwerken	14
3	Vergezicht.....	15
3.1.	Oriëntatie relaties van de 3 allianties	15
3.2.	Perspectieven	17
3.2.	Vergezicht: perspectief veerkracht.....	18
4	En verder?	23
4.1.	Aanzet strategie.....	23
4.2.	Aanbevelingen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	 Raakvlakkenanalyse (1e bijeenkomst 2011).....	24
	Schetsen Waterkwartier 2011.....	25

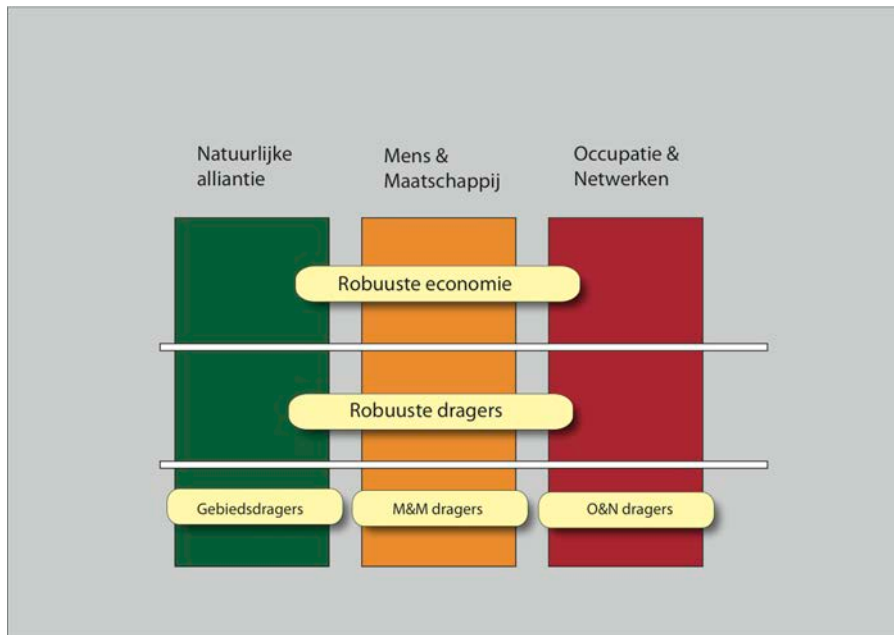
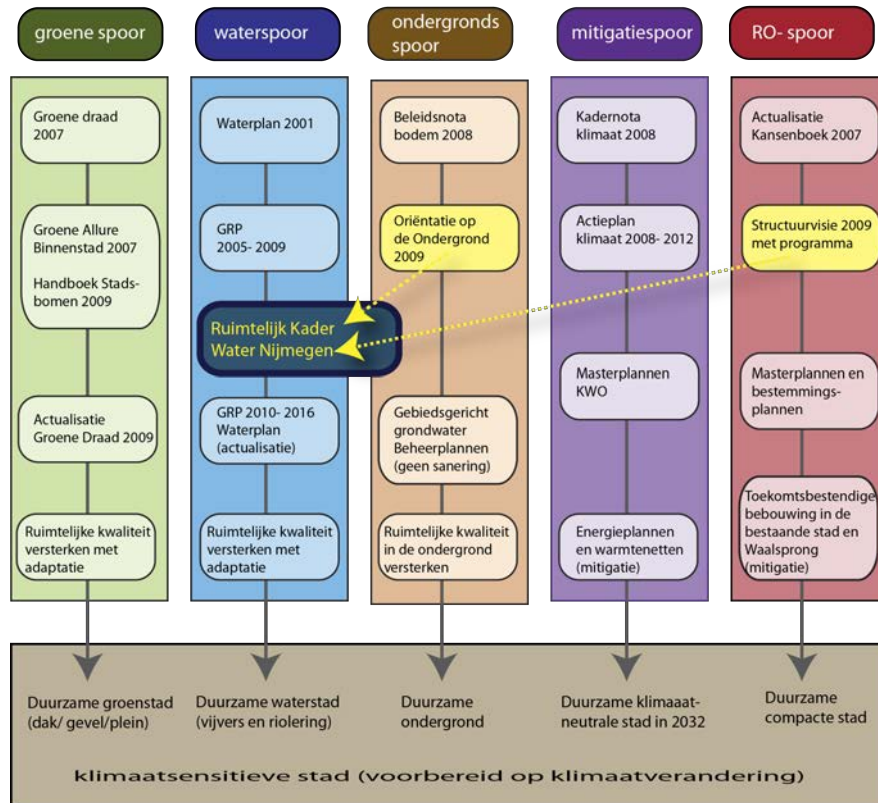
Nijmegen/Ede juni 2013

Ton Verhoeven (gemeente Nijmegen)

Rosa de Witte (gemeente Nijmegen)

Vincent Grond (GrondRR)

stroomschema duurzame stad

1 Doel en methode

Ook in Nijmegen krijgen we te maken met klimaatveranderingen, zoals hogere temperaturen en intensievere neerslag. Vooral het centrum en stedelijke wijken zijn kwetsbaar omdat deze wijken een stenig karakter hebben. Door de vele bebouwing kan regenwater bij hevige buien moeilijker wegstromen. Ook houdt de wijk meer warmte vast, wat kan leiden tot hittestress. Aanpassing van de ruimtelijke inrichting, de openbare ruimte, het watersysteem, woningen en gebouwen is noodzakelijk om deze wijken in de toekomst leefbaar te houden.

De laatste tijd wordt steeds duidelijker dat deze ruimtelijke maatregelen een sterke relatie hebben met sociale aspecten. Hittestress is bijvoorbeeld vooral een probleem voor kwetsbare groepen uit de samenleving, het omgaan met meer neerslag is ook een mentale kwestie, door participatie van buurtbewoners kunnen groenvoorzieningen eerder in stand gehouden worden.

De gemeente Nijmegen wil doorgroeien naar een duurzame stad, die voorbereid is op deze klimaatveranderingen. De uitdagingen zijn zo complex dat ze alleen via integrale planprocessen gerealiseerd kunnen worden. Dit vraagt een andere manier van denken en samenwerken van de medewerkers van Nijmegen en andere betrokkenen.

De Deltawet gaat naar verluidt ervan uit dat de steden van Nederland in 2015 klimaatbestendig moeten zijn. Dat vraagt mogelijk omvormingen in de stedelijke hoofdstructuur, in 2020 moet elke gemeente een visie hebben op de manier waarop haar kernen klimaatbestendig moeten worden. De gemeente Nijmegen wil in deze pilot een werkwijze voor deze planvorming onderzoeken. Men gaat uit van beleidsvisies op stedelijk niveau, die op wijkniveau bijeengebracht en geconcretiseerd worden. De wijk Waterkwartier is gekozen vanwege haar ruimtelijke en sociale problematieken.

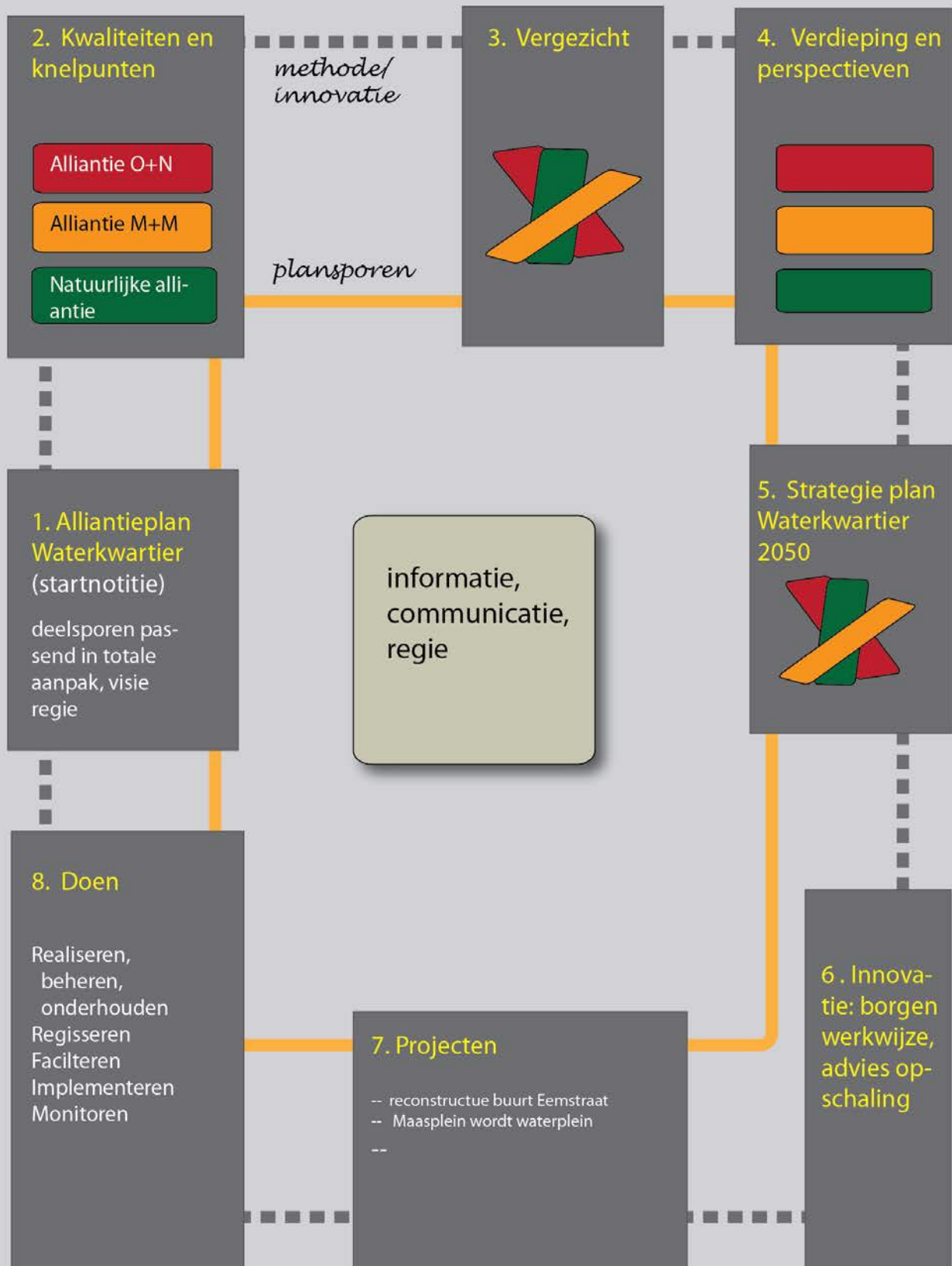
1.1 Alliantiebenadering

De beoogde integrale samenwerking betreft talrijke onderdelen van het gemeentelijke beleid. Dit is voor het eerst gevisualiseerd in een stroomschema uit het Ruimtelijk Kader Water Nijmegen 2010. Het stroomschema identificeert vijf sporen: groen, water, ondergrond, mitigatie en RO. De sporen leiden in samenhang en interactie tot een klimaatsensitieve stad.

Het stroomschema is de laatste twee jaar verder uitgewerkt in projecten en processen bij andere overheden. Dit heeft geleid tot een indeling in drie allianties, als fundament voor structuurvisies:

1. de Natuurlijke Alliantie, integratie van bodem/ondergrond, water en groen/landschap als één ruimtelijke pijler
2. de Alliantie van Mens en Maatschappij, de derde pijler van werkgelegenheid, zorg, sociale cohesie. Dit is met name van belang omdat maatschappelijke aspecten in ruimtelijke processen een steeds grotere rol hebben gekregen.
3. de Alliantie van Occupatie en Netwerken, de tweede integrerende pijler van woonbebouwing, bedrijfsbebouwing, infrastructuur en alle bijhorende milieuzones

Pilotstudie Waterkwartier- Integratieschema plansporen

In visievorming zijn altijd keuzemogelijkheden aanwezig. De drie perspectieven van de Alliantiebenadering geven daarvoor een handreiking:

1. Gebiedsdragers: betekenis van bodem, water en groen/ landschap voor de huidige ruimtelijke opbouw van een gebied
2. Robuuste dragers: ingrepen in het landschap die een gebied minder kwetsbaar maken voor de klimaatveranderingen
3. Robuuste economie: regionale economische impulsen die de economische kansen van de robuuste dragers benutten en het mogelijk maken dat deze aangelegd en beheerd worden.

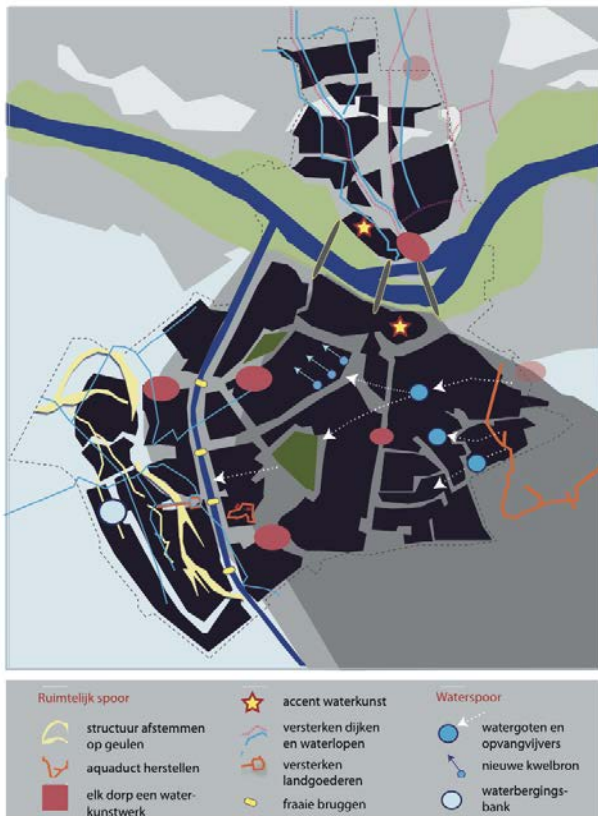
De alliantiebenadering is opgezet als handvat voor planprocessen door een cyclus van concrete planproducten.

1. Alliantieplan: plan van aanpak als hulp voor regissering totaal
2. Urgentie: inzicht in noodzaak en doelen, uitwisselen van ideeën daarover in brede groep van betrokkenen. Voor de NA betreft dit vooral huidige knelpunten van gemeente en waterschap, aangevuld met de gevolgen van klimaatveranderingen.
3. Vergezicht: in het begin van het planproces snel gaan samenwerken en een idee krijgen voor een gemeenschappelijke ruimtelijke hoofdrichting. In dit stadium wordt een eerste oriëntatie uitgevoerd op de drie perspectieven gebiedsdragers, robuuste dragers en robuuste economie
4. Verdieping en perspectieven: Verdieping van inventarisatie en analyse, deze ook consistent en transparant uitwerken, en dan perspectieven verhelderen voor de toekomst
5. Strategie: Koers uitzetten op welke wijze de perspectieven gecombineerd en uitgewerkt kunnen worden, op visie niveau, inrichtingsniveau en uitvoering/ beheer. Het betreft zowel inhoud, organisatie en financiering.
6. Reflectie op methode en verbeterideeën, kansen voor opschaling
7. Projecten: uitwerking van concrete projecten.
8. Doen: uitvoering buiten, de gemeente kan haar betrokkenheid op verschillende manieren uiten: realiseren, regisseren, faciliteren en implementeren. Monitoring is in alle gevallen belangrijk.

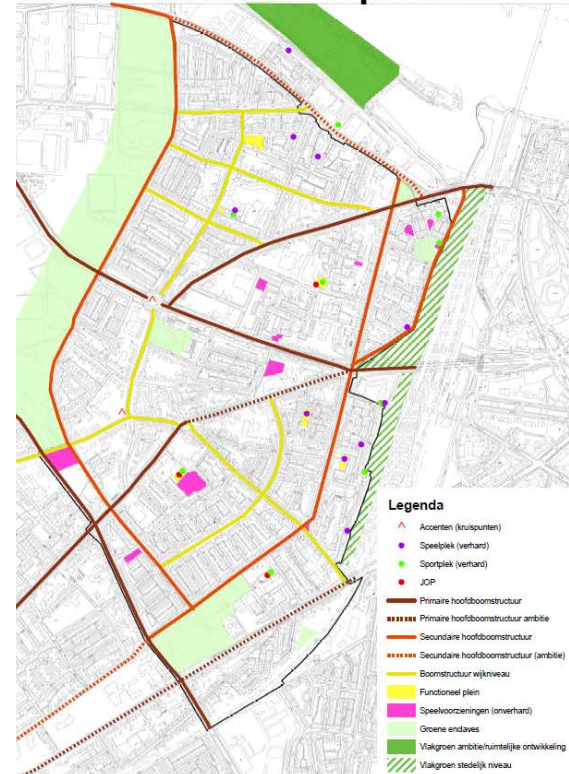
1.2 Voorgeschiedenis/aanleiding

- Ruimtelijk kader water
- Raamwerk
- Workshop in 2011(zie bijlage)
- Gat tussen structuurvisie en bestemmingsplan

Nijmeegse waterdragers

Groenstructuur + spelen

Het project heet 'Waterkwartier 2050'. Het gaat dus om een toekomstvisie voor de wijk. Ook de klimaatscenario's van de KNMI laat zien dat we in de toekomst te maken kunnen krijgen met wateroverlast, droogte en hittestress. Door ons nu voor te bereiden op de toekomst kunnen vele miljarden worden bespaard. Een lange termijn visie kan hierbij helpen en dient als kapstok voor alle losse ontwikkelingen.

Dit toekomstbeeld kan worden bereikt door de backcasting methode toe te passen. Bij backcasting wordt er gevraagd om mensen hun toekomstdroom te laten formuleren en daarna terug te redeneren. Het is een manier van planning waarin een succesvol resultaat wordt bedacht voor in de toekomst, gevolgd door de vraag: welke stappen zijn er nodig om dat succesvolle resultaat te bereiken? Door deze stappen te nemen wordt de kloof tussen de huidige realiteit en de gewenste toekomst overbrugd.

Leeswijzer

In een kort bestek zijn twee planstappen doorlopen van het planschema. In hoofdstuk 2 zijn de bevindingen opgenomen m.b.t. 'kwaliteiten en knelpunten' van de drie allianties. Hoofdstuk 3 geeft de aanzet voor een vergezicht aan de hand van drie perspectieven. Hoofdstuk 4 en 5 gaan in op suggesties voor strategie en vervolgstappen.

natuurlijke alliantie: kwaliteiten en knelpunten

Kwaliteiten

- 1 Hoofdgroenstructuur (deels versterken)
- 2 Secundaire groenstructuur (deels versterken)
- 3 Pleinen en speelplekken liggen goed verspreid
- 4 Infiltratiegebied (beter benutten)
- 5 Water bergen in oppervlakte (beter benutten)
- 6 Parken in omgeving
- 7 Waalzone in omgeving

Knelpunten

- * Weinig mogelijkheden voor 'ommetjes' in de wijk
- * Weinig gebruikswaarden parken en overig groen, ook in omgeving
- * Pleinen stenig, lage kwaliteit
- * Speelplekken deels lage kwaliteit
- * Gevoelig voor hittestress

2 Kwaliteiten en knelpunten

In dit hoofdstuk wordt er inzicht gegeven in de kwaliteiten en knelpunten van de wijk. Per alliantie worden de kwaliteiten in het gebied benoemd en wordt er gekeken naar welke problemen er zijn in het gebied. Door dit per alliantie te doen ontstaat er meer begrip en kan er worden gekeken naar waar de kwaliteiten en knelpunten elkaar overlappen.

2.1. Natuurlijke alliantie/ klimaat

De natuurlijke alliantie integreert bodem en ondergrond, water, groen en landschap in één ruimtelijk patroon. Natuurlijke omstandigheden zijn nog steeds beeldbepalend voor een stad. De ondergrond geeft belangrijke kansen en beperkingen bij het plannen en realiseren van ruimtelijke ontwikkelingen.

Kwaliteiten

Infiltratie en water bergen

Het Waterkwartier ligt op de stuwwal en kan worden gebruikt voor infiltreren van water. Dit wordt echter tegengegaan door de vele verharding. Grofweg kan het gebied in twee deelgebieden worden verdeeld. Ongeveer halverwege is een denkbeeldige lijn te trekken, daar is de hoogte ongeveer 11 meter. Ten oosten van deze lijn (4) kan er ondergronds worden geïnfiltreerd. Ten westen is het grondwater te hoog en moet er bovengronds worden afgevoerd of moet het water worden geborgen met bijvoorbeeld wadi's (6).

Groenstructuur en spelen

De hoofdgroenstructuur en secundaire groenstructuur zijn kwaliteiten van de wijk. De wijk heeft mooie bomenlanen, maar toch vraagt de groenstructuur om verbetering. Er zijn nog veel straten in de wijk die heel breed zijn en veel verharding hebben. De verspreiding van de pleinen en speelplekken is goed alleen de inrichting ervan laat de wensen over. Ook Park West, een groot park in de wijk heeft een nieuwe inrichting nodig en meer verbinding met wijk.

Waalzone

De Waalzone in de omgeving is ook een kwaliteit van het gebied. Tussen de rivier en de wijk ligt het Waalfront. Op dit moment is het gebied in ontwikkeling, het zal een hoogwaardig woon-werkgebied worden toegankelijk voor iedereen. Er wordt een nieuwe beloopbare oever aan de Waal toevoegt. De rivier zal dus ook mogelijkheden voor recreatie bieden. Als er een goede verbinding is tussen de wijk en de Waal is het aantrekkelijk om bijvoorbeeld een rondje te wandelen of te fietsen langs het water.

Knelpunten

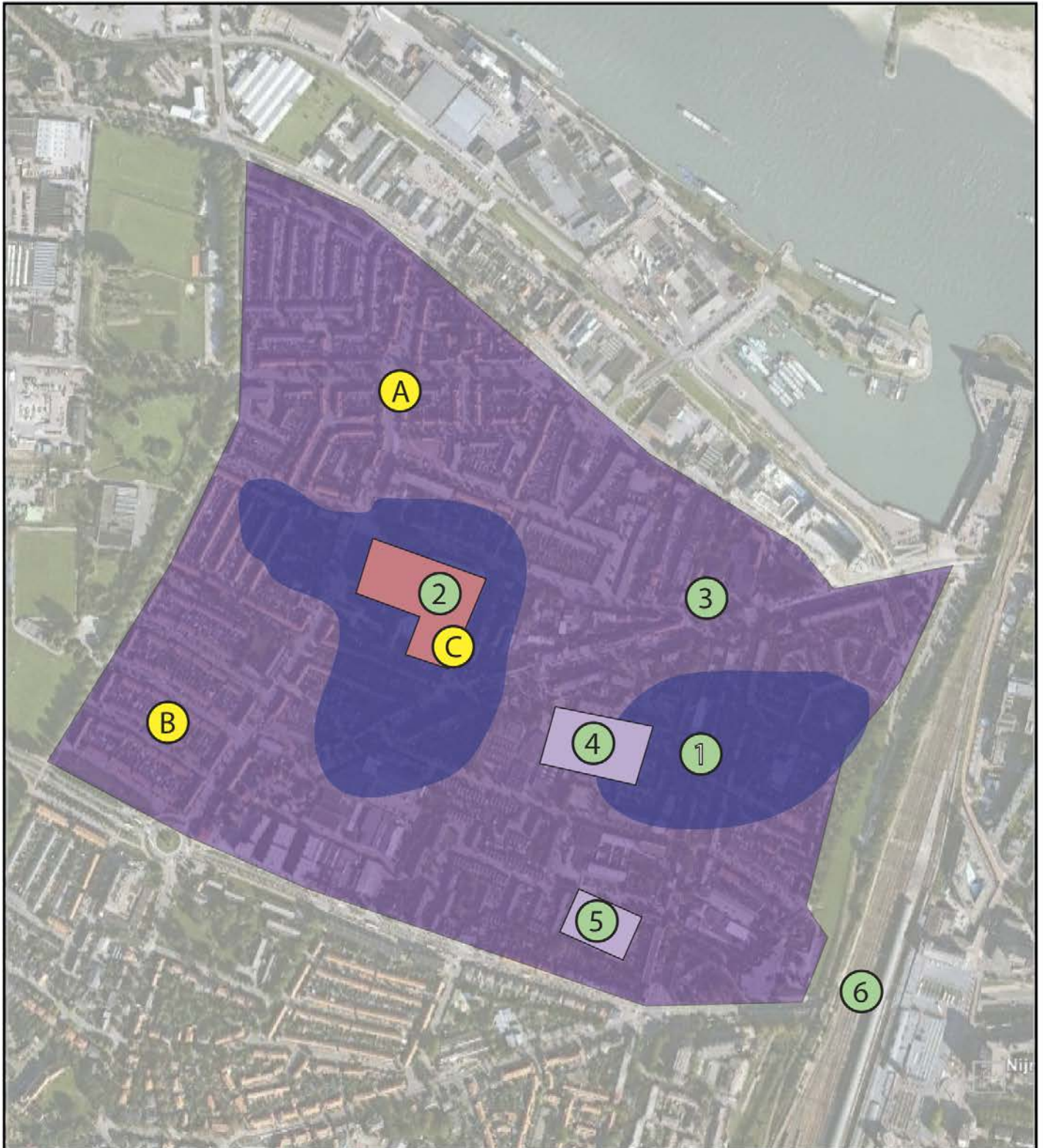
Groenstructuur en spelen

Hoewel de wijk al een redelijke groenstructuur heeft mist er een verbinding. Er is geen aantrekkelijke doorgaande wandel- of fietsroute. Ook is er geen goede verbinding met de parken, pleinen en speelplekken in de wijk. De inrichting van de parken, pleinen en speelplekken vragen om herinrichting. De gebruiksmogelijkheden van de parken, pleinen en speelplekken zijn van lage kwaliteit.

Hittestress en wateroverlast

Het Waterkwartier is een wijk met een stenig karakter. Door de vele bebouwing kan het zijn dat het regenwater bij hevige buien niet weg kan. Ook houdt de wijk hierdoor meer warmte vast en straalt dit 's avonds en 's nachts weer uit wat kan leiden tot hittestress. Water en groen kunnen een bijdrage leveren aan verkoeling van deze stenige gebieden en ook aan mogelijke wateroverlast.

alliantie mens en maatschappij: kwaliteiten en knelpunten

Kwaliteiten

- 1 Levendigheid (veel kinderen <14 jaar)
- 2 Voorzieningenhart
- 3 Winkels (waar??)
- 4 Studentenhuisvesting
- 5 School
- 6 Nabijheid centrum

Knelpunten

- A Lagere inkomens (onder 2500): leefstijl weinig gezond, denk aan roken, beweging, voeding
- B Wijk nodigt niet uit tot bewegen
- C Geen sportschool bij voorzieningenhart

2.2. Mens en maatschappij

De alliantie van mens en maatschappij integreert werkgelegenheid, gezondheid, zorg en sociale cohesie. Ruimtelijke en sociale aspecten worden vaak apart benaderd in een proces, terwijl deze twee aspecten elkaar juist kunnen versterken. Dit wordt steeds meer gezien en daarom krijgen maatschappelijke aspecten een steeds grotere rol in ruimtelijke processen. Om de sociale aspecten mee te nemen in het project is er een aparte workshop gehouden die in het teken heeft gestaan van het sociale domein. Deze workshop ligt ten grondslag aan deze kaart. Meer informatie over de workshop is in de bijlagen te lezen.

Kwaliteiten

Levendigheid

In de wijk zijn er grote groepen kinderen onder de veertien jaar. Kinderen zorgen voor levendigheid op straat en voor sociale contacten tussen de bewoners. Wel vraagt een grote groep kinderen om een goede inrichting van de wijk, zoals speelplekken en groen. Kinderen hebben plekken nodig om buiten te spelen. Ook groene ruimten zijn essentieel voor kinderen voor voldoende beweging. Hier is meer over te lezen bij knelpunten.

Voorzieningenhart

Het voorzieningenhart ligt mooi centraal in de wijk. Op dit moment wordt het voorzieningenhart opnieuw ingericht. Naast het voorzieningenhart wordt ook een nieuwe basisschool gebouwd. Bovenop het voorzieningenhart worden door Portaal ook nog dertig zorgwoningen gebouwd. Het voorzieningenhart zal dienen als ontmoetingsplek voor de bewoners van de wijk.

Voorzieningen

De wijk heeft een paar winkels en andere voorzieningen, zoals supermarkten, een apotheek, slager en een bakker. Het centrum is nabij, dus de voorzieningen in de stad zijn snel en goed bereikbaar voor de bewoners.

Knelpunten

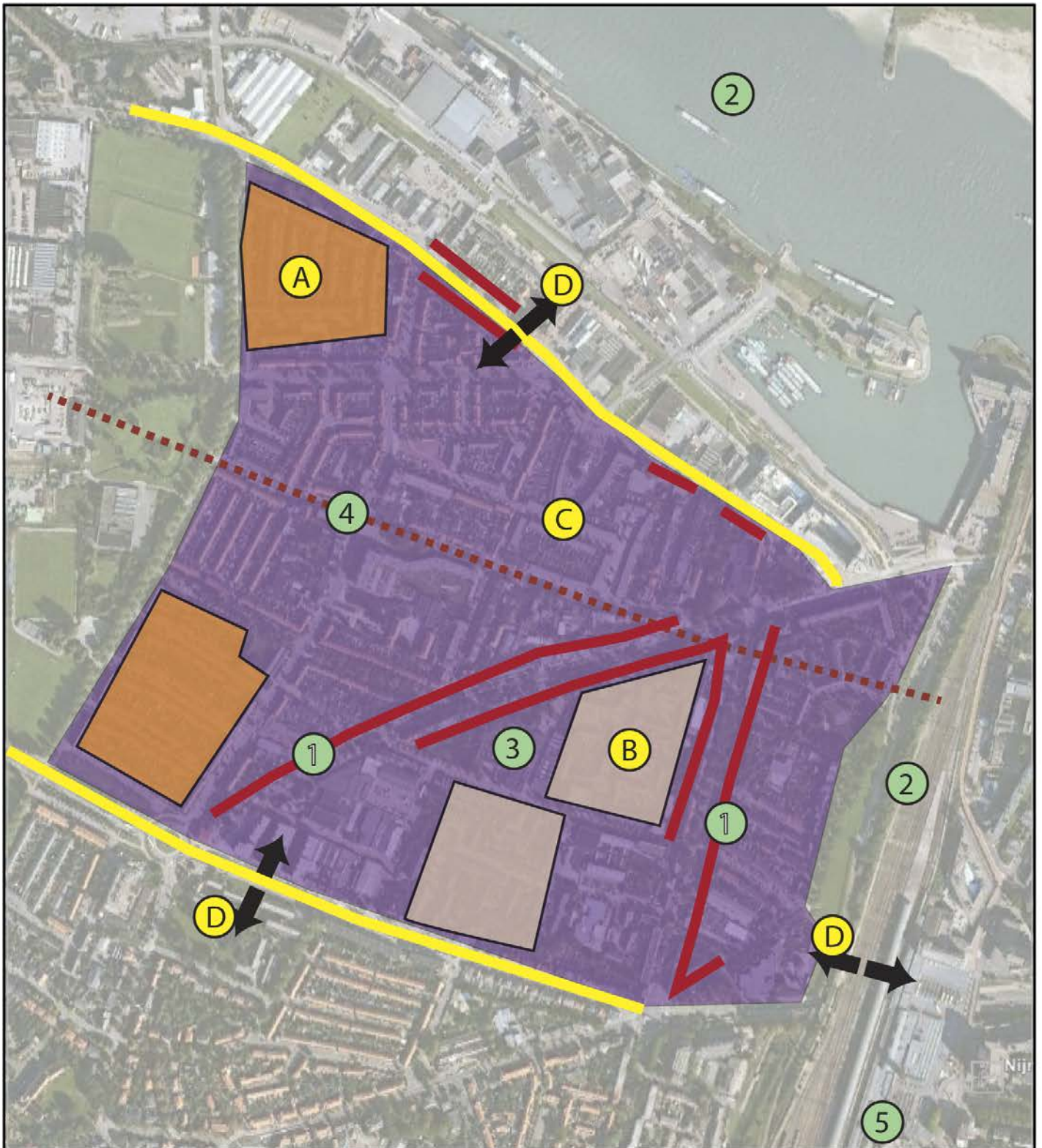
Lage inkomens

In de wijk behoort een groot deel van de bewoners tot de groep lage inkomens en laag opgeleiden. In de wijk zijn ook veel bewoners met een ongezonde leefstijl. Veel mensen roken, bewegen weinig en hebben overgewicht. Er zijn aanwijzingen dat mensen met een lage opleiding en laag inkomen vaker een ongezonde leefstijl hebben. Dit is een knelpunt, de mensen moeten uitgedaagd worden om hun leefstijl te verbeteren.

Bewegen

De wijk nodigt niet uit tot bewegen. Dit draagt ook bij aan de ongezonde leefstijl van de bewoners. Er zijn geen aantrekkelijke fiets- en wandelroutes en de inrichting van parken en pleinen laat de wensen over. Door de grote groep lage inkomens en laag opgeleiden is er een grotere noodzaak voor spelen dichtbij huis en die is er niet. Er zou bijvoorbeeld een sportschool en een park bij het voorzieningenhart kunnen worden gerealiseerd.

alliantie occupatie en netwerken: kwaliteiten en knelpunten

Kwaliteiten

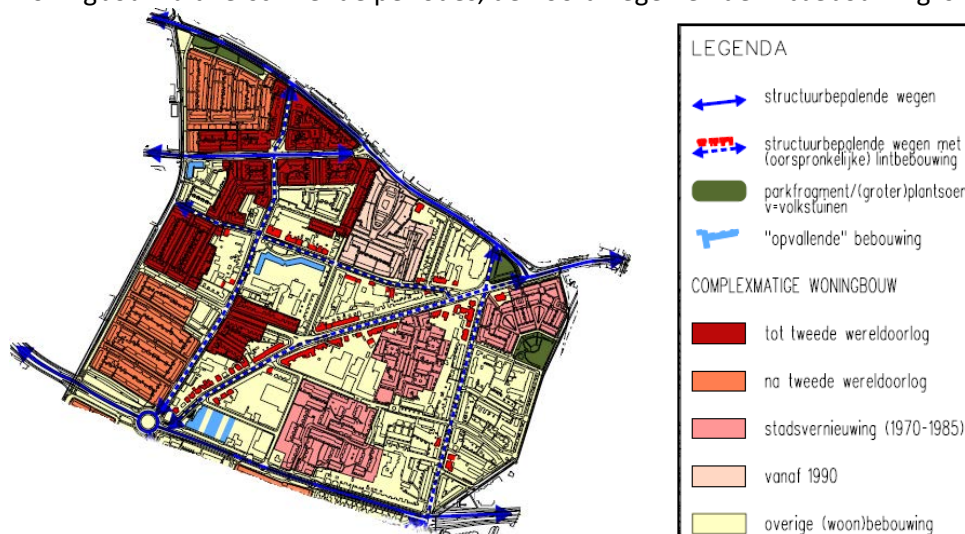
- 1 Lintbebouwingen langs doorgaande wegen
- 2 Spoor en Waal als duidelijke grenzen
- 3 Nieuwbouwprojecten (o.a. SSH)
- 4 Hoofdriool dwars door wijk (rio energie?)
- 5 Nabijheid station

Knelpunten

- A Buurten Westzijde: stenig en lage kwaliteit bebouwing
- B Buurten Oostzijde: stenig en lage kwaliteit bebouwing (te reconstrueren)
- C Brede stenige profielen
- D Barrieres met omgeving
- E Lawaai verkeer en trein
- F Uitstoot fijnstof en stofdioxide

2.3. Occupatie en Netwerken

De Alliantie van occupatie en netwerken integreert woonbebouwing, bedrijfsbebouwing en infrastructuur. In onderstaande afbeelding is de ruimtelijke structuur van de wijk te zien. De woningbouw uit verschillende periodes, de hoofdwegen en de lintbebouwing is hierop te zien.

Kwaliteiten

Bebouwing

In het gebied liggen nog enkele straten die overblijfselen zijn van de zogenaamde Nijmeegse historische linten. Op veel plaatsen is de oorspronkelijke lintbebouwing nog aanwezig, zoals de Voorstadslaan en de Krayenhofflaan.

Ook zijn er een aantal nieuwbouwprojecten ontwikkeld of in ontwikkeling. Deze nieuwbouwprojecten zorgen voor vernieuwing in de wijk en een meer divers straatbeeld. De wijk wordt zo opgewaardeerd en biedt ruimte aan nieuwe bewoners.

Nabijheid station

Door de nabijheid van het station. Zo wordt de bereikbaarheid van de wijk vergroot. Maar de nabijheid heeft ook negatieve kanten. De treinen kunnen ook zorgen voor lawaai/geluidsoverlast. Dit is een knelpunt van de wijk.

Knelpunten

Lage kwaliteit bebouwing/veel verharding

Er is veel complexmatige woningbouw in de wijk en bijna alle complexmatige woningbouw bestaat uit huurhuizen. De oudere complexen van voor de tweede wereldoorlog (A) hebben een lage kwaliteit. Ze zijn opgezet volgens de tuinstad gedachte maar de wijken zijn versteend. De complexen uit 1970-1980 (B) hebben ook een lage kwaliteit. De buurten zijn opgezet in een soort hofjes. Er is weinig groen te vinden binnen deze hofjes. Er zijn veel parkeerplekken en weinig speelplekken. Ook de brede straatprofielen zorgen voor verharding in de wijk. Veel straten in de wijk hebben brede stoepen, parkeerhavens en twee richtings straat.

Verkeer lawaai en uitstoot fijn stof

In de wijk zijn enkele hoofd verkeersaders waar veel verkeer rijdt. De waterstraat is een straat waar veel bewoners klagen over de verkeersveiligheid. De bus rijdt in deze straat en er wordt vaak te hard gereden. Ook de aanleg van de nieuwe stadsbrug De Oversteek zal invloed hebben om het verkeer in de wijk. In 2011 is er gestart met de bouw van de nieuwe stadsbrug De Oversteek. De brug ligt vlakbij de wijk en heeft dus invloed op de bereikbaarheid en verkeersstromen in de wijk.

3 Vergezicht

Het vergezicht op het 'duurzame Waterkwartier' is in twee stappen opgebouwd. In de eerste workshop is gebrainstormd over de relaties en verbanden van de drie allianties. Dit gaf een mindset, die in de tweede workshop is geconcretiseerd. Twee groepen hebben in die tweede workshop schetsen gemaakt.

De eerste groep is sterk uitgegaan van de huidige kwaliteiten en knelpunten. men heeft op basis hiervan een schets gemaakt van de robuuste dragers van de wijk. Dat is de optie A van de duurzame dragers. De tweede groep heeft het principe van backcasting gevolgd: eerste nadenken over de gewenste opzet in de verre toekomst, dus van de duurzame dragers. Daarna heeft men een aanzet gemaakt voor de gevolgen voor de duurzame dragers. Dat is de optie B van de duurzame dragers.

perspectief structuurdragers optie A

Natuurlijke alliantie

- 1 Robuust groen raamwerk
- 2 Verspreide parkjes/ groenplekken
- 3 Wadi's
- 4 Afstromend open water (goot)
- 5 Afstromend open water met groen

M&M

- A Wandel- en trimroute
- B Gebruiksmogelijkheden vergroten

O&N

- I herstructurering
- II nieuwbouw
- III Voorzieningshart

3.2. Perspectieven

Perspectief structuurdragers, optie A

Natuurlijke alliantie

De wijk heeft prachtige bomenlanen, die worden uitgebreid en aangevuld tot een robuust groen raamwerk. Parkjes en groenplekken liggen verspreid over de wijk, zodat bijna elke buurt over zo'n groene plek beschikt. In het oostelijke deel van de wijk worden wadi's aangelegd om het hemelwater te kunnen infiltreren in de zandige bodem. In het westelijke deel vindt de afvoer van water plaats via goten en sloten. Deze kunnen deels gecombineerd worden met onderdelen van het groene raamwerk.

Men vraagt aandacht voor het verschil in doelgroepen: hoger opgeleiden willen eerder ruigte, lager opgeleiden willen eerder gecultiveerd groen

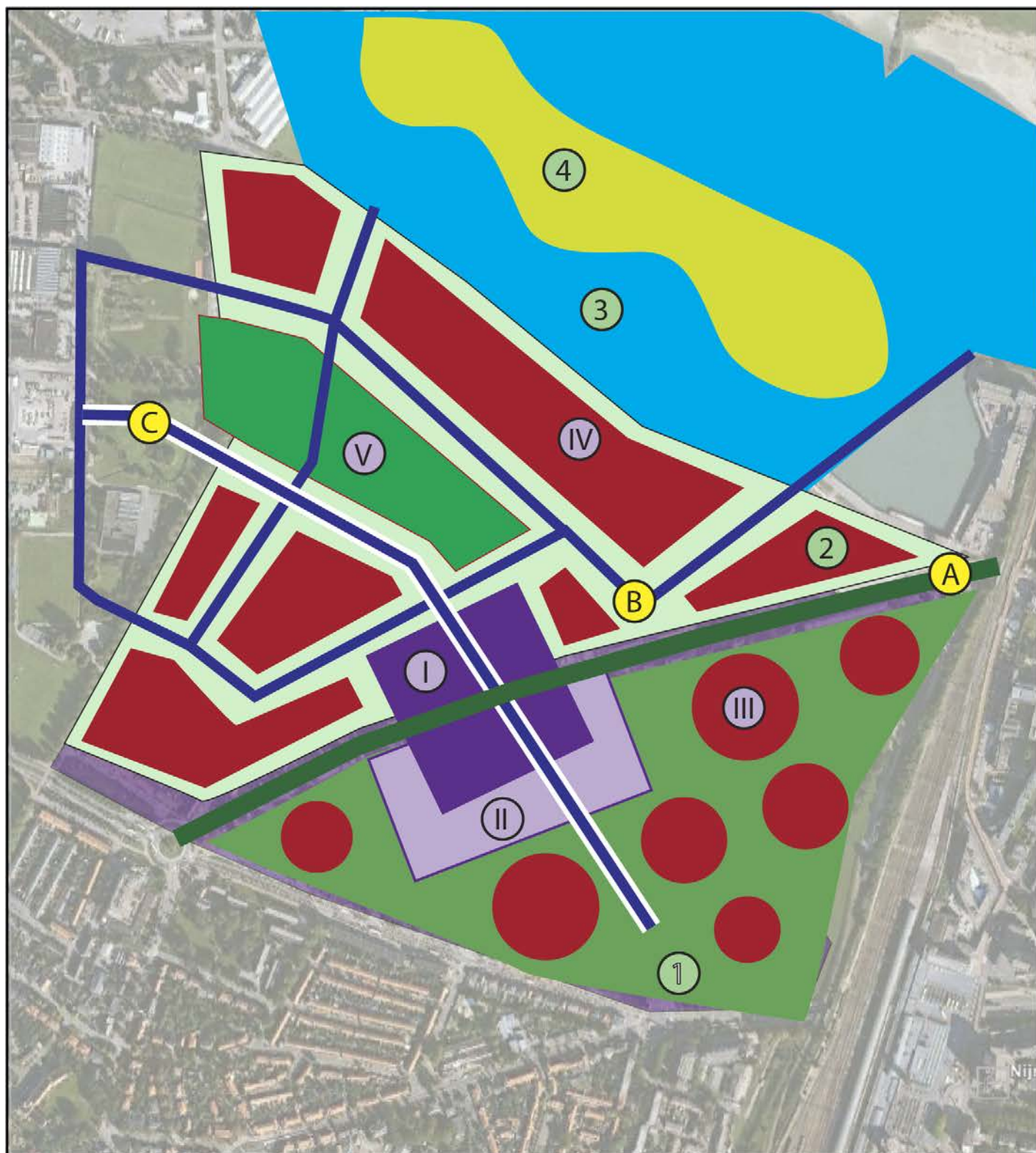
Alliantie mens en Maatschappij

De wijk nodigt nu niet uit tot bewegen. Daarom wordt een doorgaande wandel- en trimroute aangelegd, die mooie plekken in de omgeving met elkaar verbindt. Bijvoorbeeld Park West en het Waalfront. De gebruiksmogelijkheden van Park West voor de buurt worden vergroot, zoals ??

Alliantie Occupatie en Netwerken

Veel onderdelen van de huidige opbouw van de wijk zijn goed te handhaven. Sommige delen worden in deze visie sterk aangepast, de herstructureringsbuurten. Op twee plekken is nieuwbouw voorzien. Het voorzieningshart ontwikkelt zich verder als het functionele en sociale centrum van de wijk.

perspectief duurzame dragers

Zonering

- 1 Hoger gebied: infiltratie
- 2 Lager gebied: oppervlakkig afstromen
- 3 2e Waalstroom
- 4 Eiland

Structuur

- A Groenstructuur op overgang
B Kanalen in westelijke zone
C Hoofdkanaal voor afstroom
oostelijke zone (en stad)

Functies

- I Voorzieningshart
II Ouderen
III Wonen in het groen
IV Wonen langs het water
V Groot park in de wijk

Perspectief duurzame dragers

De tweede groep heeft zich allereerst op de verre toekomst gericht. Leidend was de analyse van Ton Verhoeven dat in de bouwperiodes na de WOII vaak vergeten is om goed naar de kansen en beperkingen van de ondergrond en het watersysteem te kijken. In deze schets is verkend welke wijk er had kunnen zijn ontstaan als dat wel gebeurd zou zijn. De schetsen zijn bij de opstelling van deze rapportage iets verder uitgewerkt.

Zonering

De zonering van hoger gebied met infiltratie en lager gebied met oppervlakkig afstromen wordt leidend voor de hoofdpzet. Beide delen worden ontwikkeld tot gebieden met een eigen karakteristiek: wonen in het groen aan de oostzijde, wonen aan het water aan de westzijde. Een extra arm van de Waal voert langs de wijk, deze voorziet in door- en afvoer van de te verwachten hogere rivierstanden. Zo ontstaan een eiland, te vergelijken met het eiland bij Lent.

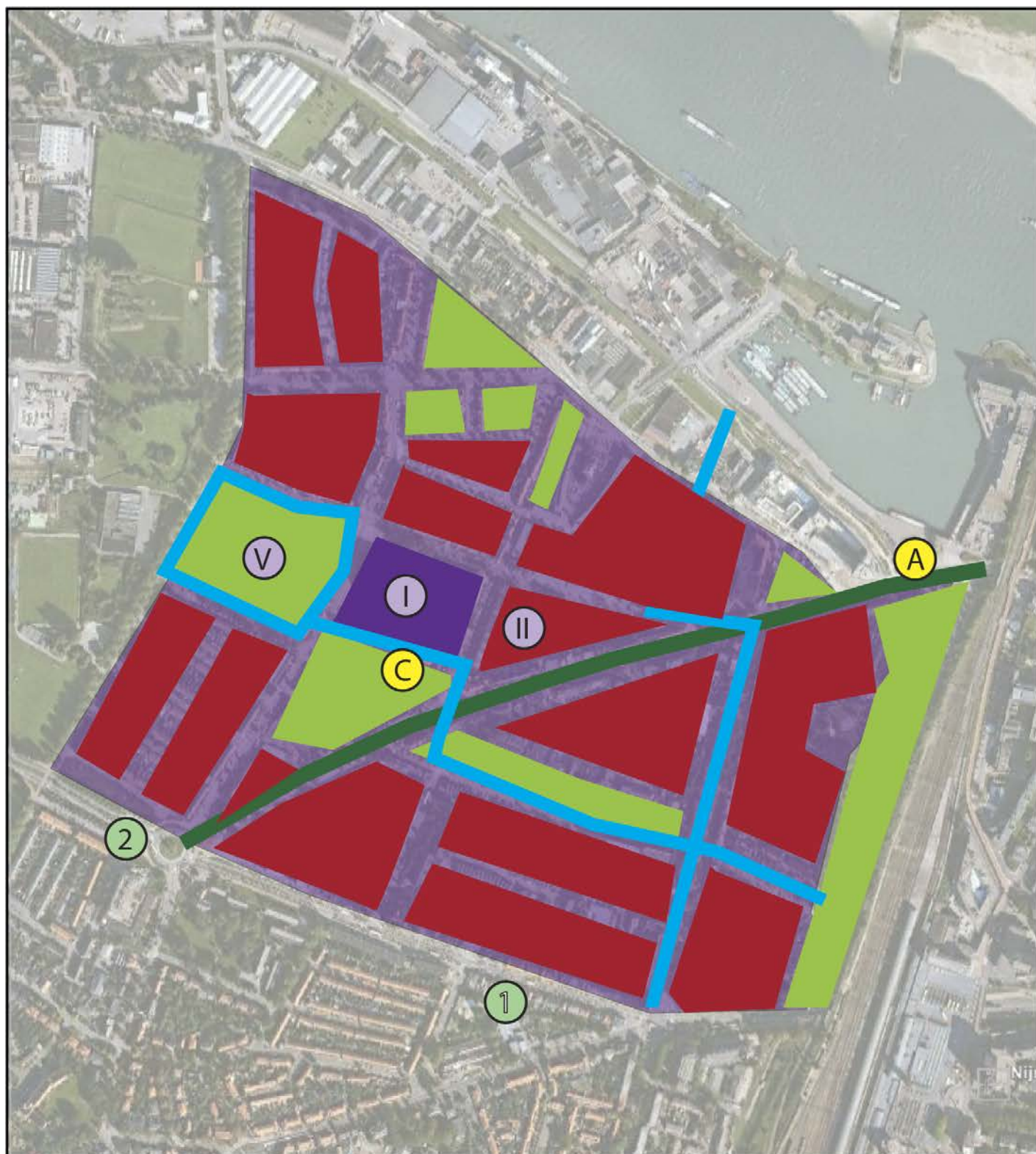
Structuur

De wijk krijgt sterke blauwe en groen structuren. De overgang van beide zones wordt geaccentueerd door een stevige groenstructuur. Het westelijke deel krijgt een stelsel van grachten (klein Venetië). een hoofdkanaal verbindt beide zones en verzorgt de afstroom van overtollig water uit het oostelijke deel.

Functies

Het voorzieningshart ligt centraal in de wijk, en verbindt beide wijkdelen. De ouderenhuisvesting is geconcentreerd aan de droge kant van dat voorzieningshart. Aan die droge kant worden woonclusters in het groen gerealiseerd. De karakteristiek verschilt sterk van het lage deel, met wonen in en aan het water. Een groot park verbindt park West met het voorzieningshart en bereidt de wijk voor op toename van hittestress, wateroverlast en recreatiebehoefte.

perspectief structuurdragers aanzet optie B

Zonering

- 1 Hoger gebied: infiltratie
- 2 Lager gebied: oppervlakkig afstromen
- 3 2e Waalstroom ??
- 4 Eiland ??

Structuur

- A Groenstructuur op overgang
- B Kanalen in westelijke zone ??
- C Hoofdkanaal voor afstroom oostelijke zone (en stad)

Functies

- I Voorzieningshart
- II Ouderen
- III Wonen in het groen
- IV Wonen langs het water
- V Groot park in de wijk

perspectief structuurdragers, optie B

Daarna heeft men een eerste aanzet gemaakt om via het principe van backcasting te herleiden welke structuurdragers al op korte termijn versterkt kunnen worden.

NB: deze schets is nog slecht uitgewerkt. Doet eigenlijk afbreuk aan goede ideevorming. Ik zou zeggen: of verder uitwerken of weglaten.

Zonering

Structuur

Functies

4 En verder?

te bespreken en aan te vullen op overleg woensdag

Legitimiteit

onderzoek naar legitimiteit van deze aanpak

1. klimaaturgentie onduidelijk
2. er zit niks onder structuurvisies, deze aanpak is schakel van structuurvisie naar projecten

Stappenplan alliantiebenadering

kansrijk, logisch vervolg op stroomschema. betekent wel heel veel:

1. informatie/ analyses
 - a. sociale voordelen duidelijk maken en kwantificeren: sociale veiligheid, gezondheid, leefbaarheid
2. samenwerking
 - a. competenties
 - b. werkprocessen
 - c. stakeholders uitbreiden
3. planproducten
 - a. naar echte integrale wijkvisies, staat haaks op: geen beleid meer
 - b. regelen oa via bestemmingsplannen, elke 10 jaar vernieuwen: in raamwerk bestemmingsplannen
 - c. in bestuurlijke agenda's
 - d.

Pilot Waterkwartier

1. Optie B beter uitwerken
2. Verschillen kwantificeren: leefomgeving/ gezondheid/ financieel
3. ??

Bijlagen

Raakvlakkenanalyse (1e bijeenkomst 2011)

De eerste bijeenkomst was nuttig om de doelen van de workshop uit te leggen en vragen daarover te beantwoorden. Het heeft geleid tot een beter besef van de raakvlakken van de verschillende disciplines voor ruimtelijke projecten. Door de actieve inbreng en de stikkertechniek kwam dit besef extra goed 'tussen de oren'. Duidelijk werd dat men de meeste relaties zag tussen de beleidsvelden Groen/Natuur/Landschap, Stedenbouw en mobiliteit.

Beleidsveld (↓) ziet raakvlak met beleidsveld (→):	Groen, natuur, landschap	Openbare ruimte/wijkbeheer	Water & riolering	Stedenbouw en beeldkwaliteit	Planologie	Woonbeleid (B&W)	Bedrijvigheid (EZ)	Voorzieningen	Mobiliteit	Milieu
Openbare ruimte	X	X	X	X ¹	X ²	X ³	X ⁴	X ⁵	X	X ⁶
Groen, natuur, landschap		X	X	X	X	X	X ⁷	X ⁸	X	X
Water & riolering	X	X ⁹ X ¹⁰		X ¹¹	X ¹²	X	X			X
Stedenbouw & beeldkwaliteit	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Planologie	X		X	X		X	X	X	X	X
Woonbeleid (B&W)	X		X	X	X		X	X	X ¹³	X
Bedrijvigheid (EZ)	X ¹⁴	X ¹⁵	X ¹⁶			X ¹⁷		X ¹⁸	X ¹⁹	X ²⁰
Voorzieningen (DIW)				X	X	X			X	
Mobiliteit	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Milieu	X	X	X	X	X	X ²¹	X		X	
Ondergrond	X			X			X		X ²²	
Vincent	Landschap is ruimtelijke integrator			Landschap geeft richting			Landschap moet dynamiek planologisch/juridisch borgen			

De tweede conclusie was dat voor bestemmingsplannen themakaarten worden gemaakt vanuit deze bekende beleidsvelden. Maar er zijn nog meer beleidsvelden en thema's, die een relatie hebben met de ruimtelijke ordening, zoals hieronder te zien is. Maatschappelijke thema's (gezondheid, leefbaarheid, demografie) en thema's als energie, klimaat (hitte), ondergrond en duurzaamheid betrekken we niet zichtbaar in onze plannen.

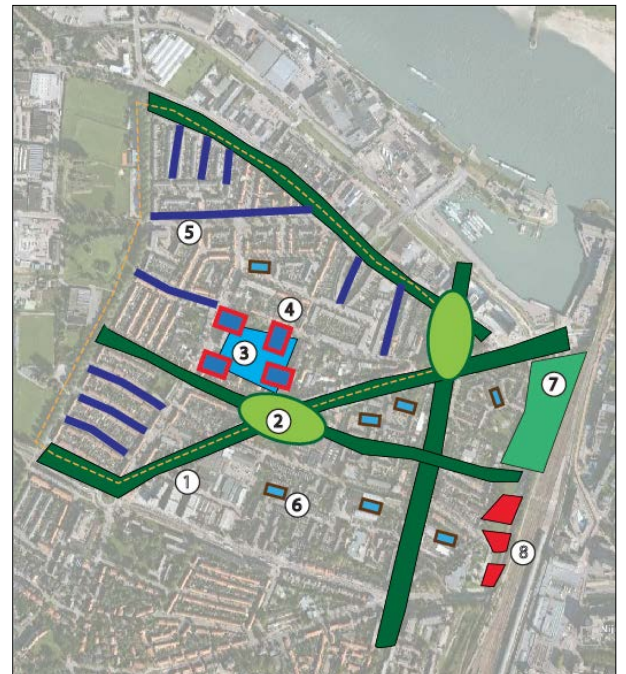
(↓) ziet raakvlak met beleidsveld (→):	Gezondheid	Leefbaarheid/sociale veiligheid	Financiën/exploitatie	Klimaat	Energie	Statistiek/demografie (onderzoek en statistiek)	Onderwijs	Recreatie	Ontbrekende organisaties	Cultuurhistorie/archeologie	Ondergrond	Overig
Meerdere beleidsvelden									X ²³			
Water & riolering	X ²⁴				X	X ²⁵	X					X ²⁶
Groen, natuur, landschap	X ²⁷		X	X ²⁸			X ²⁹	X ³⁰		X	X	X ³¹
Openbare ruimte		X ³²	X ³³			X ³⁴						
Mobiliteit									X ³⁵			
Milieu		X ³⁶										
Stedenbouw & beeldkwaliteit	X		X	X	X			X		X		X ³⁷
Planologie												
Bedrijvigheid (EZ)			X ³⁸			X ³⁹		X				
Woonbeleid (B&W)		X	X			X					X	
Voorzieningen (DIW)	X											
Vincent		X ⁴⁰									X ⁴¹	X ⁴²

Een derde conclusie werd door de groep gedeeld, dat we wel gewend zijn integraal te werken in brede projectgroepen, maar dat we niet op zoek zijn naar de synergie. Er wordt vooral gezorgd dat het beleid niet met elkaar botst. Ook wordt vooral naar de (initiële) kosten gekeken en te weinig naar de (lange termijn) baten. Het is ook vaak moeilijk om baten in de vorm van grotere leefbaarheid en duurzaamheid te kwantificeren.

Schetsen Waterkwartier 2011

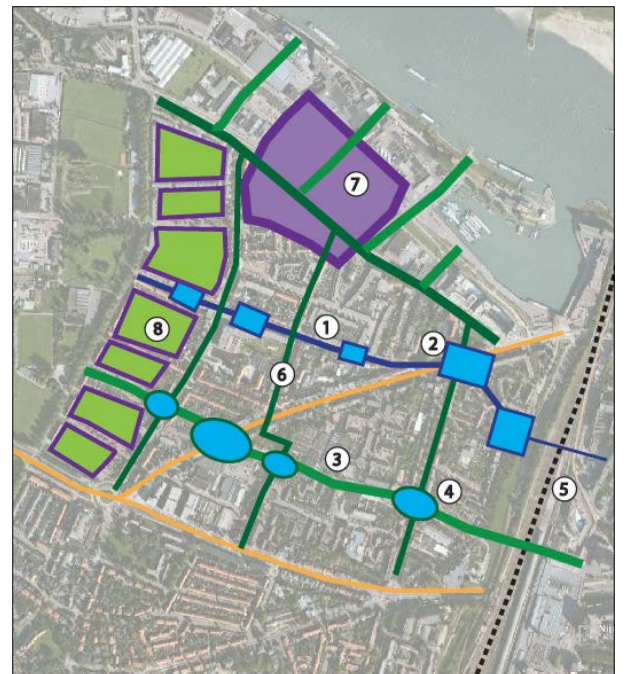
In schets Waterkwartier I is de uitwerking van het gidsmodel stuwwal ter hand genomen.

1. Doorgaande en brede groenstroken/ wadi's, in plaats van wegen die hun functie verliezen.
2. Op kruispunten in groenstructuur parken/ koppelpunten
3. Wijk krijgt een centrum met een waterplein,
4. omgeven door hoge gebouwen met waterdaken
5. De wegen aan de rand krijgen watergoten, die hemelwater zichtbaar naar de parken/ groenzones afvoeren.
6. Wateropvang in de buurten op parkeerplaatsen
7. Groenzone op spoortalud
8. Compensatie van bebouwing door hoge bebouwing op spoortalud

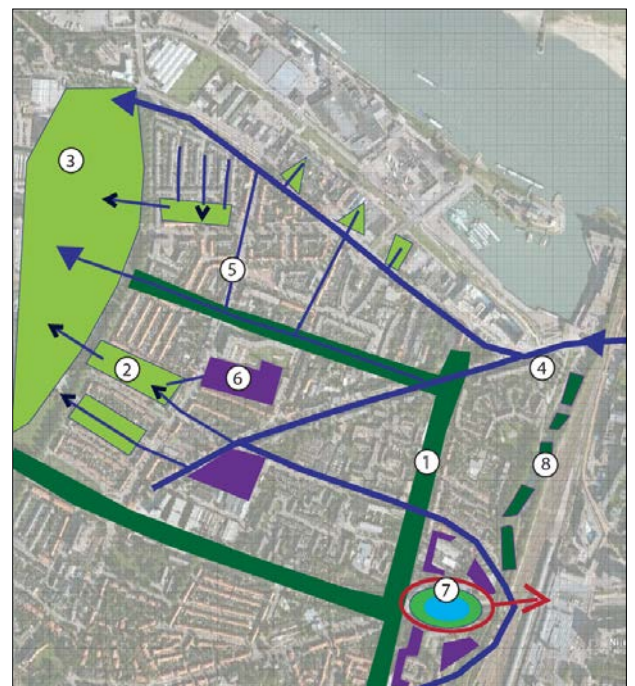
Schets Waterkwartier II heeft zich gefocused op de ideeën uit het ruimtelijk kader water.

1. Men heeft een waterstructuur bedacht, die het water vanuit hoog Nijmegen naar Park West voert.
2. De waterstructuur krijgt de vorm van een cascade, waarbij water in strakke bekkens wordt opgevangen en dan doorstroomt;
3. Ten zuiden ervan een tweede cascade, met een natuurlijke vorm en natuurlijke bekkens;
4. Het water wordt over de spoorzone aangevoerd;
5. groene dwarsstructuren zorgen voor extra wateraanvoer;
6. Contour van vroeger Romeins fort, nog iets mee doen (niet aan toegekomen)
8. Bebouwing aan rand park krijgt groen karakter met vegetatiedaken.

In schets Waterkwartier III is de groenstructuur en de waterstructuur deels losgekoppeld.

1. Doorgaande groenstructuur identiteitsdrager van de wijk;
2. Parkjes worden gerealiseerd door bebouwing te verwijderen;
3. Water wordt naar park West geleid;
4. Hoofdwaterstructuur, mede gericht op doorvoer water vanuit centrumgebied;
5. Goten in minder belangrijke wegen;
6. Bij hoge gebouwen wordt water afgekoppeld en naar waterlopen geleid;
7. Waterplein bij station accentueert doorgang, hier bebouwing om verwijderde bebouwing te compenseren;
8. Nieuwe bebouwing op spoorzone met groene daken;

Schetsen Waterkwartier 2012

PM

Stad	Beleid/plannen	Bebouwing/infrastructuur	Groenblauwe structuur
Bevolking			
- Inkomen			- Plekken voor stadslandbouw voor wijkrestaurantjes of lokale kook-initiatieven. - ook voor goedkope groente teelt
- Leeftijd			- Activeren ouderen: i.p.v. volkstuinjes ver weg meer buitenactiviteit voor ouderen ter activering (Jeu de boules baan, gezamenlijke moestuin bij woon/zorgcomplex)
- Opleidingsniveau		- Wenselijk: voorkomen 'apartheid'/sociale scheiding in stad door lager/hoger opgeleide concentraties (huur/koop en hoger/lager segment)	
- Werkloosheid			- Vraag (bij hoge werkloosheidscijfers) - hoge werkloosheid bestrijden door groen (bomen) in de stad aan net leggen zoals in jaren '30 Amsterdamse bos is aangelegd
Functies in de wijk			
- Voorzieningen		Goed gebruik van multifunctionele sportaccommodaties	Westerpark is een wijk park net als het Goffert Park
- Gezondheid/Zorg			Snel/makkelijk naar het buitengebied fietsen
- Werkgelegenheid		- Doorgang naar Waalfront	
Sociale kwaliteit			
- Veiligheid			
- Sociale cohesie	- Ondersteunen van topsportontwikkelingen	- Wijk mist een eigen identiteit in de stad, iets om echt trots op te zijn - stimuleren van sportverenigingen	- Eigenaarschap en medeverantwoordelijkheid voor de staat van de openbare ruimte (geen verloederende, prettig straatbeeld en inrichting)

Wijk	Beleid/plannen	Bebouwing/infrastructuur	Groenblauwe structuur
Bevolking			
- Inkomen			
- Leeftijd	- Combi van ouderen/zorgbehoeften en kinderen	- Ouderen uitkijken op levendigheid - Buitensportmogelijkheden aansluiten bij bevolkingsopbouw	- Ouderenwoningen bij voorzieningshart hebben veel groen, dit combineren met schoolplein: zo contact tussen ouderen en kinderen - Ouderen stimuleren te bewegen - Waar wonen jongeren, zijn er clusters? Hier groene routes naar speelplekken/basisschool
- Opleidingsniveau			- Laag opleidingsniveau/inkomen zorgt voor grotere noodzaak spelen dichtbij huis
- Werkloosheid		- Economische initiatieven stimuleren - Makkelijk fietsen naar kantoren/bedrijven	- Stimuleren van participatie
Functies in de wijk			
- Voorzieningen	- Droom stellen: bijvoorbeeld ponycircuit in de wijk - Groene woningen bouwen met groene daken	- Laagdrempelige ontmoetingsruimte - Snel naar centrum per fiets - Goed gebruik van multifunctionele (sport) accommodaties - Voorzieningshart mist een buurtpark	- Groene buffer stadsbrug - Stenen verharding als wadi of zoals Burghstraat - Groene verbindingen tussen speelplekken - Maasplein erg stenig, geen speelmogelijkheden, meer groen nodig
- Gezondheid/Zorg		- Langzaam verkeer stimuleren: fietslint/voetganger pad naar voorzieningshart vanuit alle delen van de wijk - Prioriteit overgewicht: bewegen → ommetjes/logische fietsroutes naar centrum en voorzieningshart	- Prioriteit mentale gezondheid: groen heeft positief effect op gezondheid geest → uitzicht op groen - Uitnodiging om buiten te spelen bijvoorbeeld Cruyff Court - Groenblauwe structuren temperen hitte dus goed voor gezondheid - Wadi is geen speelplek, kan alleen als kijkgroen worden gezien
- Werkgelegenheid			- Onderhoudsteam aanstellen voor groen, zo behoud het groen kwaliteit
Sociale kwaliteit			
- Veiligheid		- Doorgang naar centrum is onveilig, groene doorgang/meer open doorgang - Veilige routes naar school en naar het wijkcentrum - Veiligheid wegen verbeteren, bijvoorbeeld bloembakken op straat	- Park midden in de wijk i.p.v. aan de rand, huizen erom heen
- Sociale cohesie		- Ontmoetingsplekken in het groen, maar ook op pleinen of in bebouwing	- Groen zorgt voor plekken om te ontmoeten en te rusten - Aanleg moestuinen - Andere invulling park west (evenementen organiseren bijvoorbeeld) - Speeltuin als ontmoetingsplek - Onderhoud groenvoorziening door de buurt - Pimp-up je voortuin, kan zorgen voor groene voortuin en sociale cohesie in een straat - groene ontmoetingsplekken

Workshop 1: sociale domein

In de eerste workshop stond de sociale kant centraal. Er is gekeken naar hoe sociale aspecten en ruimtelijke aspecten in het Waterkwartier elkaar kunnen versterken. De maatschappelijke aspecten van de wijk zijn in een matrix op de verticale as gezet. Vervolgens zijn de ruimtelijke aspecten van occupatie en netwerken en de natuurlijke alliantie op de horizontale as gezet. Er is gevraagd aan de deelnemers om koppelingen te maken tussen het sociale en ruimtelijke domein.

Bevolking

Bij bevolking bleek dat leeftijd een belangrijk koppeling heeft. Het is goed om te weten waar ouderen wonen, zodat de ruimtelijke structuur hier rekening mee kan houden. Voorzieningen moeten in de buurt liggen en sport- en recreëren voorzieningen kunnen hier ook aan worden aangepast. Ook blijkt dat de lage economische positie van de bewoners van de wijk (laag inkomen en laag opleidingsniveau) zorgt voor een grotere noodzaak voor spelen dichtbij huis.

Functies in de wijk

Functies in de wijk bleek een niet zo goed sociaal thema. Voorzieningen bleek een belangrijk sub thema, maar voorzieningen kunnen beter als een onderdeel van de ruimtelijke structuur in de wijk worden gezien. Ze dienen als een midden om andere sociale thema's, zoals gezondheid en sociale cohesie, te beïnvloeden.

Gezondheid daarentegen bleek wel een goed thema waar veel ruimtelijke koppelingen mee konden worden gemaakt. Alleen moet het niet bij 'functies in de wijk' worden geplaatst maar bij het thema 'bevolking'. Gezondheid werd niet gezien als een functie in de wijk maar juist als de gesteldheid van de gezondheid van de bewoners. Er werd hierbij vooral gekeken hoe de ruimtelijke structuur de gezondheid van bewoners kan beïnvloeden. Aantrekkelijke fiets- en wandelroutes door de buurt kunnen bijvoorbeeld zorgen voor meer lichamelijke activiteit van de bewoners.

Sociale kwaliteit

Sociale kwaliteit bleek ook een belangrijk sociaal thema waar veel koppelingen mee konden worden gemaakt met ruimtelijke structuren. Binnen het thema 'veiligheid' moet onderscheid worden gemaakt tussen sociale veiligheid en verkeersveiligheid. Sociale veiligheid richt zich vooral op veiligheidsgevoelens in de openbare ruimte en verkeersveiligheid gaat het vooral om veilige routes naar school en andere voorzieningen en de veiligheid van wegen verbeteren met verkeersremmende maatregelen.

Sociale cohesie is ook een van de thema's waar veel koppelingen zijn gemaakt met ruimtelijke structuren. Het thema 'voorzieningen' kan goed worden gecombineerd met dit thema. Voorzieningen dienen hier dus als een middel om de sociale cohesie te verbeteren. Groene voorzieningen, zoals parken, moestuinen, speeltuinen, kunnen ontmoetingsplekken creëren waardoor de sociale cohesie tussen de bewoners wordt versterkt.

Op basis van de invulling van de matrices kan er een nieuwe indeling in sociale thema's worden gemaakt van thema's die de meeste koppeling hebben met ruimtelijke structuren. Wanneer de sociale aspecten van bevolking en sociale kwaliteit worden gecombineerd met de ruimtelijke structuren in de wijk, versterken deze elkaar.

Bevolking	Sociale kwaliteit
Leeftijd	Veiligheid
Economische positie	- Sociale veiligheid
Gezondheid	- Verkeersveiligheid
	Sociale Cohesie

Nadat er koppelingen zijn gemaakt met woorden was de volgende stap om deze koppelingen te schetsen op een kaart en dus de ideeën in kaart te brengen. Het resultaat is hieronder te zien.

- Park West is voor veel bewoners te ver weg. Bewoners die aan de oostkant van de wijk wonen zullen niet zo snel naar het park gaan om te sporten of te spelen. De lage economische klasse van de wijk, zorgt er ook voor dat er een grotere noodzaak is voor spelen dichtbij huis.
- Belangrijk zijn aantrekkelijke wandel- en fietsroutes. Deze zijn met groene stippellijnen weergegeven. Bewoners zijn zo eerder geneigd 's avonds nog een ommetje te maken of de fiets te pakken als ze nog een boodschap moeten doen
- Het voorzieningshart ligt midden in de wijk. Ook hier is het nodig dat wandel- en fietsroutes richting het voorzieningshart aantrekkelijk zijn en voor meer lichamelijke activiteit van de bewoners zorgen. Ook zou het goed zijn als er naast het voorzieningshart een park wordt gemaakt dat aan alle bewoners mogelijkheden biedt.
- De Nieuwe Voorstad is een nieuw wooncomplex waar veel ouderen wonen. Zij hebben graag voorzieningen dichtbij en het zou goed zijn als er een goede verbinding komt met het voorzieningshart. Dit geldt ook voor de PG. PG staat voor psychogeriatrisch
- Het Maasplein is nu erg stenig en er zijn weinig sport- en speelmogelijkheden. Het zou goed zijn om dit plein te ontharden en in te richten met multifunctionele accommodaties.
- Het Waalfront zal de komende jaren erg veranderen. Het zou goed zijn om hier een verbinding mee te maken.
- De 'Kans' gebieden zijn op dit moment erg stenige hofjes. Er zijn veel parkeerplaatsen en weinig speelplekken. Er liggen in deze gebieden veel kansen om (groene) speelplekken te maken.